

О ЈЕДНОМ МЕТОДУ ПРОУЧАВАЊА МЕЂУНАРОДНИХ ОДНОСА

На свом развојном путу од историјске науке ка теоријској, Наука о међународним односима веома дуго остаје на дескриптивном нивоу, што је и разумљиво с обзиром да су међународни односи у целини били скоро искључиво историјски проучавани. Међутим, како се међународни живот све више развијао и постајао значајнији у животу народа, историја је све мање била у стању да задовољи потребе за сазнањем савремених процеса који су настајали у међународним односима а који су утицали на живот друштва уопште. Та прекретница у научном проучавању међународних односа наступа већ после првог светског рата. Ово свакако није случајно временско поклапање већ би се пре могло рећи да први светски рат указује на значај међународних односа у друштвеном животу уопште. Ова чињеница је указала на потребу ефикаснијег научног проучавања јер је друштвени развој захтевао брже и непосредније сазнање процеса који се одвијају у савремености како би примена научних сазнања била ефикаснија у служби задатака које је међународни живот стављао пред његове учеснике.

Суро̀ва разарања у светским размерама, која је са собом донео први светски рат, навео је људе да се преданије позабаве проучавањем појава међународног живота те се непосредно после рата појављују прве студије теоријског карактера, стварају одговарајући институти и универзитетске катедре. Ипак, може се рећи да је између два рата створена само основа за пуни развој науке о међународним односима до којег долази тек после другог светског рата. Историјом незабележена разарања, монструозност и масовност злочина добијају на крају потпуну извесност савршеног уништења, на коју могућност је указала експлозија прве атомске бомбе над Хиросимом. Свест о томе, и реалност такве извесности у односима који настају после другог светског рата, доводе на пољу политичких наука до наглог успона интереса за проучавање међународних односа.

Неопходно је рећи да је међународни живот и пре првог светског рата привлачно пажњу науке. Највећи умови човечанства одувек су поклањали пажњу и међународном животу. Са развојем социологије и политичких наука у XIX веку појављују се и студије о најзначајнијим питањима међународних односа а нарочито о рату и миру. У нашој земљи ту се мора поменути „Србија на истоку” Светозара Марковића и „Србија и Албанија” Димитрија Туцовића. У марксистичкој литератури „Комунистички манифест”, као и Енгелсови радови о војној сили и о улози силе у истори-

ји, дају теоријску основу за примену историјско-материјалистичког метода у проучавању међународних односа. Допринос Лењина на овом пољу је велики а нарочито његово дело „Империјализам као највиши стадиј капитализма” и многе расправе о рату и миру уопште.

Међутим, систематска обрада међународних односа почиње да се развија тек између два рата, а нарочито после другог светског рата. Данас се студије, монографије, уџбеници и систематска дела из ове области броје на хиљаде. Међународна сарадња у одговарајућим научним удружењима омогућује размену искустава која на овом пољу често не познаје блоксовске и друге поделе света.

Развојни пут Науке о међународним односима није могао бити ни лак ни праволинијски. Неслагање око дефинисања ове науке, одређивања њеног предмета и метода и тешкоће у изградњи одговарајућег методског поступка и средстава за прикупљање грађе, нужно су изазвала велике разлике у схватањима која су често и потпуно противуречна. Једна од првих дефиниција предмета Науке о међународним односима настала је 1936. године у оквиру Међународног института за интелектуалну сарадњу Друштва народа. Она гласи: „Наука о међународним односима је пре свега дескриптивног карактера. Она донекле припада врсти савремене историје народа, и као таква, она обухвата све области као што су економија, трговина, размена производње, добара, новца, као и области политике и културе.”⁽¹⁾ Ова дефиниција учинила је велики утицај на развој науке о међународним односима тако да је створена читава школа која је ову науку ограничила на дескриптивни метод. Овакав став према предмету и методу ове науке преовлађује у Европи све до педесетих година када се под утицајем развоја теорије међународних односа у САД и Великој Британији, појављују у Француској и другим европским земљама први радови теоријског карактера у области међународних односа.

Ако бисмо хтели да у садашњем тренутку утврдимо који методски поступак преовлађује у Науци о међународним односима, мислимо да се може рећи да су присутна готово подједнако оба метода: теоријски и дескриптивни. Унутар теоријског можемо запазити два основна правца: један, који иде за стварањем теоријског система који би обухватио у целини међународне односе, и други, који поклања пажњу неким најзначајнијим питањима међународног живота, теоријски их обрађује и уклапа у један општи теоријски став. Дескриптивни метод такође садржи два вида: историјско проучавање које може бити усмерено само на проучавање дипломатске историје, или, проучавање укупности односа који се појављују у историји међународних односа; други вид дескриптивног проучавања нема историјски карактер јер се бави „савременим” збивањима у међународном животу за која историјски метод није подобан.

Овај други вид дескриптивног метода најчешће се примењује у проучавању међународне или спољне политике држава⁽²⁾ али налази доста

(1) Нав. по: L. Ledermann, *Considération épistémologiques sur l'étude de relations internationales*, Mélanges Sefériadiès, Athènes 1961, p. 391.

(2) У нас нарочито успешно примењен у уџбенику: В. Гавранов и М. Стојковић, *Међународни односи и спољна политика Југославије*, Београд 1972.

примене и у проучавању међународних односа. Његове добре стране су свакако у томе што нам пружа опис појава међународног живота и на тај начин указује на везе између њих, што само по себи има велики значај за науку. Његове, пак, слабе стране јесу у томе што у опису ових појава нема тако поузданих извора као што их има историја, јер се бави описом појава савременог живота, а познато је да је подручје међународне политике увек у већој или мањој мери покривено тајном коју државе чувају, руковођене својим интересима. Зато и везе између ових појава могу често да буду погрешно виђене, што свакако води опасности погрешног закључивања. Зато сам дескриптивни метод без примене теоријског метода има ограничен домашај. Научно посматрање захтева стално довођење у везу појава са већ откривеним законитостима, или општим друштвеним законитостима, како би се умањила опасност погрешног закључивања из описа чињеница онаквим каквим их види њихов савремени истраживач.

Многи проблеми у вези с напред изложеним постоје и у педагошком раду у настави међународних односа. Чини се да дескриптивни метод проучавања може користити настави јер је погодан за увођење у знања из ове области. Поготову, ако се упоредо с међународним односима не изводи настава предмета који проучавају поједине појаве или институционалне облике међународних односа, као што су међународно право и међународне организације. У том случају, дескриптивни метод је неопходан јер би било тешко замислити педагошки успех непосредним излагањем теорије међународних односа ако слушаоци не знају основне појмове о институцијама и појавним облицима међународних односа.

Складно и успешно проведен дескриптивни метод, с неким општим ставовима уз анализу обимне грађе међународног живота није лако наћи. Зато би било корисно изнети и анализирати овај метод примењен у једном уџбенику међународних односа који је професор правног факултета у Паризу Марсел Мерле написао под насловом „Међународни живот“ (La vie internationale, Paris, 3^e ed 1970).

Писац већ у уводу указује на своје опредељење за дескриптивни метод уз напомену да је за многе случајеве нужна синтеза коју гради на интеракцији различитих појава међународног живота: међународног права, међународних организација, међународне економије, политике и др. Исто тако, у уводном делу, анализирајући међународну средину, писац поставља неке опште ставове који га опредељују у избору и научном објашњењу грађе коју у овој књизи излаже.

Велике су промене у међународној заједници које настају после првог светског рата, промене које у бити мењају међународне односе јер они сада обухватају читаву земљину куглу. Европа, као њихов дотадањи центар, постаје само један од учесника сада универзалних међународних односа. И сама концентрација силе одвија се независно од Западне Европе и дојучерашње западно-европске силе само удруживањем могу постићи одговарајући капацитет силе с којим би могле ући у утакмицу са новонасталим светским силама. Та универзализација међународне заједнице и „демократизација“ међународних односа, наметнула је и низ нових крупних проблема у међународном животу. Ту су разлике у цивили-

зацијама, идеологији, затим, огроман је јаз између индустријски развијених земаља и дојучерашњих колонија које су у послератну међународну заједницу врло брзо ступиле као независне државе. Све ово Мерле узима као основ за постављање својих полазних ставова и хипотеза чију проверу жели да нађе описом појава и облика међународног живота и веза које настају међу њима. Да ли ове промене имају такав домаћај да би могле да измене досадашњи традиционални карактер међународних односа? Да ли ове промене структуре међународне заједнице могу саме по себи да измене и досадашњи међународни живот? Да ли се досадашња правила игре могу адаптирати у новом простору и у односима сасвим нових учесника међународних односа? Постављање ових хипотеза само по себи обавезује аутора да превазиђе дескриптивни метод, што он и чини када се нађе пред немоћи овога метода.

Немогуће је проучавати друштвене односе а да се претходно не одреде учесници и оквири у којим они настају и развијају се. Мерле зато почиње са описом државе. У овом опису он следи већ традиционалан пут који је утрла наука о међународном праву с тим што свим питањима, као што су елементи државе, признање држава и врсте држава, посвећује више политичких анализа но правних. Истовремено, путем описа ових елемената, он указује на промене које настају на овом пољу после другог светског рата а нарочито са стварањем нових држава на азијском и афричком континенту. Будући да су државе главни актери међународних односа, овај опис је неопходан јер би се без њега тешко могао разумети правни статус или диференцијација држава по политичким критеријумима. Поред држава, као главних учесника међународних односа, данас све већу улогу играју међународне организације без којих није могуће замислити и саме односе између држава. Ово је, такође, једна од савремених тековина у међународним односима и Мерле нам кратким историјским приказом развоја међународних организација од европског концерта сила и Свете алијансе указује на пут и детерминанте међународног организовања који данас често има и наднационалне форме. До 1849. године било је само 5 међународних и то невладиних организација и само једна међувладина да би данас било 1170 невладиних и 132 међувладине организације. Излагање о међународним организацијама садржи све што је нужно да се о њима зна за успешно разумевање међународних односа. Прво, чланство, начин пријема и права и обавезе чланова. Затим, односи чланства у погледу права и обавеза и у процесу доношења одлука. Постоје организације са истим формалним правима у том погледу и организације унутар којих чланице немају једнака права. Велике силе задржавају нека права само за себе, било путем права вета (УН) било задржавањем веће вредности свога гласа у односу на друге чланице организације (ЕЕЗ). Затим, начин организовања, јер већ и он сам указује на домаћај те организације у међународним односима. Најзад, надлежност међународних организација у различитим видовима међународног живота почев од техничког регулсања саобраћаја, ПТТ и др. па преко међународне економске и финансијске равнотеже у свету до одржања међународног мира и безбедности.

Читаоцу уопште није тешко да из ових излагања схвати прве наговештаје деловања основних детерминанти међународног живота, улоге силе

у међународним односима, економског положаја земаља, геополитичку слику света и регионалне интересе, било блоковске било чисто географски регионалне. Из тих наговештених сазнања о детерминантама међународног живота, нужно следи опис и синтеза низа појава који омогућује сагледавање целине међународних односа. Мерле нам излагањем „Снага у акцији“ даје изванредан опис процеса који се одвијају путем концентрације силе, њене деобе и њеног деловања како на положај сваке поједине државе тако и на развој међународних односа уопште. Све то је постигнуто готово искључивом применом дескриптивног метода сем основних ставова и хипотеза које имају опште теоријски карактер.

Моћ једне државе одређена је низом чинилаца од којих Мерле истиче следеће: простор у географском, геополитичком и стратегијском смислу, затим, демографски чинилац где број становника и однос броја и моћи често није у истој сразмери. Материјални и природни извори којима располаже једна држава јесу прворазредни чинилац али и он се може сасвим различито изражавати и имати према томе различит домашај: да ли је реч само о потенцијалним изворима или су они већ у експлоатацији, да ли ти извори пружају могућности за развој стратегијске, индустријске или сировинске економске снаге итд. Уколико држава располаже свим тим облицима извора може се сматрати земљом чија се моћ налази у пропорционалном односу са економском снагом. На тим материјалним чиниоцима изграђује се и спољна политика сваке земље. Међутим, сам процес припрема и доношења одлука у спољној политици има нешто заједничко за све земље. Свака држава има одговарајуће органе надлежне за вођење спољне политике. Међутим, облик политичког система битно утиче на тај процес тако да се разлике у том погледу могу класификовати према облицима политичког система. Данас се у том погледу могу запазити неке промене у овом процесу које се могу сматрати заједничким за све земље. Поред традиционалне улоге министарства иностраних послова, све већу улогу на овом послу имају министарства војске. С друге стране, спољни послови су све више и све чешће домен у коме шеф државе преузима највеће прерогативе и његов утицај постаје све значајнији. То је нарочито случај са великим силама чији шефови држава све чешће потпуно самостално одлучују о спољној политици држава којој су на челу. У том погледу запажа се и опадање улоге парламената чији удео у елаборацији спољне политике најчешће не прелази значај коректора који то може бити само *post factum*. Сличну улогу, али мањег домашаја има и јавно мњење које се често и сондира само зато да би се у страначким борбама извојевао који поен више.

Одређивање циљева у спољној политици Мерле види у зависности од места и улоге државе у међународним односима. „У свим вremenима неједнакост и сила рађали су појаву доминације и одбранбене реакције“. Полазећи од овог општег става он анализира савремени империјализам. Он свакако није могао да изостави критику марксистичког схватања империјализма и у том погледу се придружује бројним теоретичарима међународних односа на западу с тим што покушава да својој критици да више научни него идеолошки тон. Међутим, и у њега као и у многих других аутора на западу има више неразумевања марксистичких ставова а

мање њихове стварне анализе. Марксизам се третира догматски без покушаја да се схвати у његовој суштини. Узима се, на пример, став из Комунистичког манифеста о будућим односима између социјалистичких земаља, па се тај став примењује на савремену праксу односа између социјалистичких земаља, не водећи рачуна о томе да је Комунистички манифест имао у виду односе између земаља у којима је социјализам већ изграђен а не у којима се тек изграђује. Затим, када се анализира економска подлога империјализма, онда се ставови који су вредели за период 1870—1930. пореде са савременим стањем. Каже се да је очигледно да САД у Вијетнаму не брани интересе приватних капиталиста већ неке опште националне интересе. Шта то уопште значи приватни интерес? Капиталистичка држава штити свој систем производње а да ли је реч о извозу приватног или државног капитала не мења у суштини империјализма готово ништа. Међутим, веома је добра анализа улоге традиционалних европских великих сила које су изгубиле свој некадашњи значај па је чак тешко говорити о њима као великим силама. Међутим, оне се упорно боре да очувају у свету, или неким регионима света, своје традиционалне интересе и утицај и то нарочито у новим државама које су биле бивше колоније ових сила. Све остале земље, по мишљењу аутора, имају само два избора: један је да се вежу за неки постојећи блоковски систем или да одаберу политику „систематске дезангажованости“.

Најбоље стране дескриптивног метода али и његове слабости, Мерле нам је показао у четвртој глави у којој обрађује односе снага. Полазећи од општег става да односи снага настају увек када државе желе да учврсте своје интересе или одбране свој међународни положај у случају да су они угрожени од друге државе или других држава, Мерле извлачи свој закључак да након ратова, у којима долази до победе једне коалиције држава, долази до диференцирања силе у самој коалицији. Развој односа после другог светског рата није изузетак од овог општег правила. Постављајући тако полазну хипотезу, аутор нам самим описом груписања држава после другог светског рата намеће закључке који имају теоријску вредност. Концентрацијом силе долази се до биполаризма у равнотежи снага после другог светског рата. За саму пак равнотежу силе било је битно успоставити равнотежу атомског наоружања. Тек након успостављене нуклеарне равнотеже оштрица хладног рата се тупи, долази до смањења затегнутости у међународним односима а то доводи до кризе и лабављења блоковских групација и блоковске политике уопште. За разлику од многих аутора на западу, Мерле износи једно занимљиво тумачење опадања хладноратовске тензије након Стаљинове смрти. Он не мисли да је та смрт сама по себи битна за смањење затегнутости већ да она временски коинцидира са успостављањем нуклеарне равнотеже између СССР и САД, што је прву ослободило притиска опасности од нуклеарног напада на који не би могла одвратити на одговарајући начин. У ери владавине биполаризма у светским односима долази до појаве несврстаних држава (*Le Tiers Monde*), чија појава најављује прву пукотину у систему равнотеже силе. Мада им Мерле не придаје велики значај у светској политици, држећи се доследно дескриптивних метода, он износи њихов допринос развоју међународних односа, историјат организовања тако да се

шпак не може избећи закључак да је ова политика учинила много у разбијању затворене блоковске структуре међународне заједнице.

Као што нам је описом настајања и организовања блокова показао процес биполаризације, тако нам исто описом процеса дезинтеграције блокова указује на настајање полицентричне равнотеже снага. Основни чиниоци по њему су проширење круга земаља са нуклеарним оружјем, затим, немоћ савеза да пружи заштиту сваком члану и диференцијација моћи унутар насталих блокова. Осамостаљење Западне Европе и економски и политички, створило је основу за њену самосталну политику у односу на САД, што се слично догодило и у односима СССР—Кина. Мада у овом другом случају идеологија игра већу улогу него у првом, Мерле види нешто заједничко у оба ова примера.

Поред држава и њихове моћи, значајну улогу у међународним односима имају и различите интересне групе међународног карактера. То су интернационалне политичке партије, међународни синдикати, цркве, приватне компаније и међународно јавно мњење.

Од политичких партија описан је и обрађен утицај Комунистичке интернационале, Социјалистичке интернационале, Светске уније демохришћана и неке друге. Блиско деловању политичких партија је и деловање међународно организованих синдиката од којих су најзначајнији Светска синдикална федерација створена 1945. године. Међународна конфедерација слободних синдиката. Мада су ове организације интернационалне по своме саставу, често се дешава да се њихово деловање поклапа са међународном политиком неке групације држава, што је нарочито било карактеристично у периоду хладног рата.

Улога цркве у међународној политици, онако како је описана уз дату историјску перспективу, није никако за потцењивање с обзиром на интернационалну раширеност утицаја појединих цркава јер се религиозна подела никако не поклапа са државним границама. Међутим, овде дескриптивни метод показује своје слабости. Наиме, његова примена у историјској анализи је задовољавајућа али за разумевање ближе прошлости и садашњости он не пружа много. То је свакако и због тога што се делатност многих цркава у међународној политици одвија под велом тајне која има своје специфичности у односу на тајне државне политике.

У групе приватних интереса Мерле убраја како невладине међународне организације тако и приватне међународне компаније. И једне и друге делују свака на свој начин на међународне односе. Прве карактеристично то што њихова делатност најчешће нема лукративне циљеве док друге делују искључиво у том циљу. И овим другим, конкуренцијом на тржишту је значајан чинилац њиховог ангажовања у међународној политици коју оне користе у конкурентској борби било да утичу преко својих влада било пак на владе земаља у којима економски делују.

Међународно јавно мњење као чинилац у разради спољне политике држава, описано је на један интересантан начин. Дати су примери испитивања јавног мњења по разним питањима међународних односа па су поребени резултати испитивања са предузетом политиком од стране држава у којима је то испитивање вршено. И овде је закључак дошао као природна последица примене овога метода: најчешће, владе доносе одлу-

ке које немају много везе са ставовима јавног мњења. Чак и онда када се подударе резултати испитивања јавног мњења и одлуке влада и тада су ове одлуке донете пре због владиних процена ситуације а не зато што су у складу са јавним мњењем.

Завршивши овако опис облика и појава међународног, живота аутор се сусрео с тешкоћама које дескриптивни метод није у стању да отклони. То су проблеми који настају у међународном животу интеракцијом ових појава у њему и решења која су сагледива као излаз из ових проблема. Да би ипак остао на дескриптивном нивоу, јер му претходна грађа не пружа могућности стварања теоријског система, аутор се опредељује за нормативни метод примењиван у међународном праву. Наиме, он покушава да нађе решења на тај начин што истражује оно што би требало да се учини како би се проблеми међународног живота лакше решили. Путеве за решење ових проблема он види тако што би се, прво, учврстила правила понашања у међународним односима развојем међународног права, затим друго, што би се тежило задовољењу интереса свих актера ових односа и најзад, треће, успостављањем поретка у коме би било могуће прибећи и сили за његово очување.

Примена дескриптивног метода у проучавању међународних односа је несумњиво корисна али се може запазити да и у најуспешнијим примерима његове примене, он показује недостатке који могу бити отклоњени само применом теоријског метода. Не може се пак рећи да дескриптивни метод може бити примењен у потпуности без основних полазних теоријских ставова, што показује и књига Марсел-а Мерле-а. Међутим, оно што њему недостаје јесте истраживање законитости или правилности у међународном животу тако да се искључиво његовом применом не могу остварити задаци које наука има као облик људске делатности. Његов значај за науку је ипак велики јер описујући појаве може доћи и до појединачних законитости о њима а то је већ полазна тачка ка откривању научних закона.

Наука о међународним односима као млада друштвена наука мора и даље неговати дескриптивни метод јер јој недостају многи општи теоријски ставови који научно објашњавају појаве међународног живота. Он је нужан јер би иначе многе појаве међународног живота остале ван домета науке. Сам опис ових појава је у неком смислу претходна радња научног поступка проучавања међународних односа. Овако сакупљени и описани подаци из међународних односа могу корисно послужити у каснијим теоријским обрадама, што се уосталом ради и у другим наукама које имају знатно дужу традицију и много боље прилагођене и разрађене методске поступке.

У настави међународних односа овај метод може бити такође веома користан, поготову у практичном раду који прати наставу, вежбама, научно-истраживачкој пракси па и изради семинарских радова. На овај начин студенти могу много лакше да савладају почетне препреке у научном истраживању а то нарочито зато што на овај начин могу да добу до неопходних претходних знања без којих се тешко може спровести научно истраживање.

РЕЗЮМЕ

Об одном методе изучения международных отношений

В современной науке о международных отношениях в настоящее время преобладают два метода исследований: один из них теоретический, другой — дескриптивный. Второй из указанных методов применяется чаще всего при изучении международной или внешней политики государства. Положительные стороны данного метода заключаются в том, что, излагая явления международной жизни, он дает возможность установить известную общность между ними, что само по себе имеет большое значение для науки. Его же слабые стороны заключаются в том, что изложение данных явлений не располагает такими достоверными источниками, какими располагает история.

В статье особо подвергается анализу дескриптивный метод, с большим успехом примененный проф. Марселем Мерле в книге *La vie internationale* (Paris X 3^e ed. 1970).

Он уже в вступлении говорит о себе как о стороннике дескриптивного метода с синтезом интеракции различных явлений международной жизни: международного права, международных организаций, международной экономики, политики и др. Точно также в вступительной части автор, анализируя международную среду, выдвигает некоторые общие положения, повлиявшие на него при выборе и научном объяснении материала, изложенного в книге.

Говоря об явлениях международной жизни, автору удалось объяснить многие из них, при чем способом, который бы удовлетворил и требования теоретического метода. Это в особенности можно сказать за ту часть книги, в которой дается разбор соотношения сил. Исходя из общего положения, что соотношение сил возникает всегда в случаях, когда государства желают укрепить свои интересы или отстоять свое международное положение в случаях угрозы со стороны других государств, Мерле приходит к собственному выводу, что после войн, окончившихся победой одной коалиции государств, наступает дифференциация сил внутри самой коалиции. Пользуясь данной гипотезой, он, говоря о делении держав после Второй мировой войны, указывает на закономерности, к ней приводящие во всех схожих случаях.

Наука о международных отношениях, являясь молодой общественной наукой, должна и в дальнейшем посвящать большое внимание дескриптивному методу, ибо у нее отсутствует общая теоретическая система. Поэтому книга Марселя Мерле может явиться прекрасным примером применения двух методов при изучении международных отношений.

SUMMARY

About a method for the study of international relations

In the contemporary science of international relations, two methodological proceedings predominate today: a theoretical one and a descriptive one. The second method is generally used for the study of international or foreign policy of states. A good side of this method is that description of the events of international life enables the comprehension of the connections between events, and that in itself has great importance for the science. On the other hand its weak side lies in the fact that for description of these events it does not have such reliable sources as the history has.

Particularly well in this article is analysed the descriptive method applied in the book of professor Marcel Merle, *La vie internationale* (Paris X 3^e ed. 1970.)

The author, already in the introduction, indicates his own designation for the descriptive method with the synthesis of interaction of different events of international law, international organisations, international economy, politics and others. Also in the introduction, analysing the international circum-

stances the author sets up some general principles which designate him for this choice as well as for the scientific explanations of constructions exposed in this book.

By the description of the events of international life, author managed to explain many of them in a way which would also satisfy demands of the theoretical method. That can especially be said for the part of the book that deals with the relation of force. Starting from the general position that the relation of force always takes place when states desire to strengthen their interests or defend their international position, in the case that they are threatened by other states. Morle concludes that after a war in which a coalition of states has won, differentialisation of forces appears within the coalition itself. Describing the division of forces after the second world war, he used this hypothesis to indicate the lawfulness which appears in all equal cases.

The science of international relations as a young science has to continue using the descriptive method because of lack the general theoretical system. That is why Marcel Merles book can serve as a good example of the application of this method for the study of international relations.

RÉSUMÉ

Une méthode de l'étude des relations internationales

Dans la science contemporaine des relations internationales prédominent deux méthodes: l'une est théorique et l'autre descriptive. Cette deuxième méthode est appliquée le plus souvent dans l'étude de la politique internationale ou de la politique étrangère des Etats. Les avantages de cette méthode consistent dans le fait qu'il est rendu possible par la voie de la description des phénomènes de la vie internationale d'apercevoir certains liens entre les phénomènes ce qui par soi-même est d'une grande importance pour la science. Quant à ses faiblesses elles consistent en ce que dans la description de ces phénomènes il n'y a pas de sources sûres comme en possède l'histoire.

Dans cet article est analysée en particulier la méthode descriptive appliquée avec beaucoup de succès dans le livre du professeur Marcel Merle, *La vie internationale* (Paris K 3e éd. 1970).

Le professeur Merle a signalé déjà dans l'introduction qu'il a pris position pour la méthode descriptive et en même temps la synthèse de l'interaction des phénomènes différents du droit international, des organisations internationales, de l'économie internationale, de la politique etc. De même dans l'introduction en analysant le milieu international l'auteur établit certaines notions générales qui l'ont déterminées dans le choix et l'explication scientifique des matériaux qu'il a exposés dans ce livre.

Par la description des phénomènes de la vie internationale l'auteur est arrivé à expliquer un grand nombre de ces phénomènes d'une telle manière qui pourrait satisfaire aux exigences de la méthode théorique. Cette affirmation est surtout valable pour la deuxième partie du livre, dans laquelle est élaboré le rapport des forces. En partant de l'attitude générale que les rapports de forces prennent naissance toutes les fois que les Etats désirent consolider leurs intérêts ou protéger leur situation internationale dans le cas qu'ils sont menacés de la part des autres Etats. Merle tire la conclusion qu'après les guerres qui se terminent par la victoire d'une coalition d'Etats, la différenciation des forces se produit au sein de cette coalition même. Il s'est basé sur cette hypothèse pour signaler — par la description de la division des puissances après la deuxième guerre mondiale — les normes qui contribuent à un tel état de choses dans tous les cas identiques.

La science des relations internationales en tant que jeune science sociale doit continuer à perfectionner la méthode descriptive, car un système théorique général lui fait défaut. C'est pourquoi le livre de Marcel Merle peut servir comme un bon exemple de l'application de cette méthode dans l'étude des relations internationales.